

de sociale wetgeving, waarbij figuren als Kuyper, Talma, Bos, Troelstra, Treub worden behandeld; over het ontwaken van Indië, wat natuurlijk tot een spreken over de Sarekat Islam aanleiding geeft.

Dat alles is belangrijk genoeg en het geeft een duidelijk inzicht in de ontwikkeling van de economische verhoudingen. Een massa materiaal is met groote zorg gerangschikt en bewerkt, en de weergave geschiedt in een vorm, die het meege-deelde ook voor den leek interessant maakt.

Dan volgen twee hoofdstukken over het onderwijs en de kunst.

Het eerste draagt tot opschrift: hoe het onderwijs, niettegenstaande den schoolstrijd, zich ontwikkelde en hoe de wetenschap roem behaalde in en buiten de Universiteiten. De Schrijver toont aan, hoe de schoolstrijd in vele opzichten belemmerend had gewerkt, maar hoe aan het begin van de behandelde periode toch opbloei kwam, dank zij menschen als Jan Ligthart, Thyse e.d. Met een prijzenswaardige poging tot neutraliteit doet Dr te Lintum de voordeelen zien van de opkomst van het bijzonder onderwijs en de financiële gelijkstelling, die in latere jaren volgde. 't Voortgezet onderwijs, gymnasia, lycea, nijverheids-handelsonderwijs krijgen ieder hun beurt en zoo komt ook vanzelf de Universiteit aan de orde en de coryphaeën der wetenschap, waarop ons kleine landje bogen mag. Inderdaad rake opmerkingen maakt de Schrijver in dit hoofdstuk telkens weer en, al zijn we het lang niet in alle opzichten met hem eens, z'n beschouwingen verdienen zeker onze aandacht. Een slotstuk behandelt de Indische onderwijs-toestanden, waarbij de figuur van de bekende Kartini op den voorgrond treedt.

Het hoofdstuk over de kunst vangt aan met een betoog over de welsprekendheid en een pleidooi, dat men bij het onderwijs deze moet trachten te bevorderen. Zeer juist is het, dat „de mooie Nederlandsche taal nog al te weinig naar de eischen der kunst gesproken wordt“; alleen door behoorlijke en veelvuldige oefening op de scholen kan daarin verbetering komen.

Een uitvoerig overzicht over de literaire productie volgt, een goed geschreven stuk, met kennis van zaken bewerkt. M.i. is de kern ervan de bowering, dat onze moderne literatuur voornamelijk tot onderwerp heeft het innerlijk gebeuren in de dichterziel en dat ze daardoor min of meer van het leven geïsoleerd komt te staan; een indicatie, die naar ik meen alleszins juist is. Even waar is het, dat de groote stroomingen op het gebied der literaire kunst niet „iets nieuws (zijn) van onze dagen“.

Ook over schilderkunst, bouwkunst, muziek, volkszang, dramatische kunst lezen we allerlei wetenswaardigheden, vooral ook over „Indië en de kunst“. Niet minder dan het hoofdstuk over den bevolkingsgroei, is dit vrij uitvoerige opstel belangrijk als bijdrage tot de algemeene ontwikkeling.

Een slothoofdstuk: „Hoe de Nederlandsche Staat en de Koningin deze tijden doorkwamen, verbonden in lief en leed“ handelt over de staatkundige geschiedenis, vooral in en na den oorlog, en is in z'n rangschikking van wat we fragmentarisch ons herinneren uit krantenlectuur e.d. praktisch van niet geringe waarde.

Over 't geheel genomen, geloof ik, dat Dr te Lintum uitnemend is geslaagd in het volbrengen van zijn uiterst moeilijke taak. Een boek als dit is eigenlijk van 't begin tot het eind slechts overzicht, en toch krijgt ge door den pittigen vorm, de herhaalde afwisseling van beschouwing, de vele u niet bekende bijzonderheden, die ge leest, nagenoeg nooit dien indruk. Vervangen kan het natuurlijk de groote gedenkboeken niet. Maar door z'n lagen prijs ligt het meer binnen algemeen bereik dan deze. En wie niet op eenig punt bijzondere inlichtingen wenscht, heeft er ruim voldoende aan.

De 40 foto's zijn mooie portretten op kunstdruk-papier van vooraanstaande mannen en vrouwen; zooveel mogelijk zijn ze in den tekst tusschengevoegd, waar over hun arbeid gesproken wordt.

Al eerder wees ik op het prijzenswaardig streven naar 't vermijden van alle nusteren, in een boek als dit ongetwijfeld een verdienste. Maar in z'n ontleeningen van motto's boven de hoofdstukken, heeft de auteur dit beginsel niet vastgehouden: het doet vreemd aan, nu eens een bijbelwoord, dan weer een gezegde van Roland Holst of Multatuli te lezen. Beter ware het dan, alle motto's weg te laten; dat is stellig „neutrader“.

De keurige wijze van uitgeven maakt mede dit boek tot een van de beste jubileum-geschriften.

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een en ander.

Kwestie van methode.

Eenige weken geleden werd in het „Gereformeerd Jongelingsblad“ aangeraden, dat in dezen winter op de vereenigingen zou worden behandeld het mooie boekje van Dr Adriani „Het Animistische Heidendom als godsdienst“. Bij dit boekje heeft de heer Boon een leidraad geschreven, welke, daaraan twijfelen wij niet, zeer geschikt zal zijn.

Dat het Heidendom waard is door onze jongelingen bestudeerd te worden, zal kwalijk ontkend kunnen worden; en dat Dr Adriani een bevoegd leermeester is, staat vast als een muur.

En toch meenen wij ongevraagd een ander advies te moeten geven. Vereenigingen, die reeds jaren de zending behandelen, zullen ongetwijfeld met vrucht bedoeld boekje kunnen gebruiken, maar wij achten het niet gewenscht er mee te beginnen. Hiervoor hebben wij drie redenen.

Om de zending te leeren kennen moet men haar historie nagaan. Dit heeft te minder bezwaar, omdat de zending in de eerste eeuwen voor een groot deel met de kerkgeschiedenis saamvalt. Als men de geschiedenis op den voet volgt, komt men vanzelf met de problemen in aanraking, en wordt het gemakkelijk gemaakt, om straks op zichzelf staande onderwerpen te behandelen. „De Macedoniër“ bevat in zijn laatste twee jaargangen de daarvoor benodigde schetsen.

Bovendien, het Animisme moge eenvoudig schijnen, een ieder, die er kennis van genomen heeft, weet, dat het tegendeel het geval is. Het is geen kleinigheid om fetischisme, animisme, spiritisme, dynamisme enz. goed uit elkander te houden. Wij zouden het voor beginnenden dan nog beter achten, het Heidendom te bespreken in verband met een zendingsterrein b.v. Posso of Nieuw-Guinea, waarvan bij den Zendingstudie-Raad handboeken verschenen. Voor onze vereenigingen is nog meer Soemba te prefereren, waarover in „De Macedoniër“ talrijke artikelen worden geschreven, terwijl Dr D. K. Wielenga van voornemen is in den volgende jaargang over dit terrein minstens vier schetsen te geven.

Zal Soemba de aandacht vooral der drie Noordelijke provincies trekken: Groningen, Drente en Overijssel, in andere deelen van ons land vraagt dan Midden-Java ten Zuiden de aandacht. Wij dunkt, als men liever niet de historie der eeuwen op den voet volgt, dat Midden-Java dan eerder aan de beurt is, dan het Heidendom zonder meer. Het schijnt mij toe, dat onze vereenigingen nog lang niet algemeen genoeg de noodzakelijkheid inzien, om eigen terrein te bestudeeren. Er is veel gevraagd naar en lang gewacht op zulk een boek, dat ons genoegzaam oriënteert, en nu het er is, wordt het te weinig verkocht. Dat is niet een gunstig teeken. Ons Jongelingsblad spanne zich er eens voor, om het boek er in te werken; het is het waard.

Het bezwaar, dat het niet gemakkelijk is, zal wel niet zwaar wegen; daarvoor gaan onze jongelingen niet op zij! Wellicht ware het echter wenschelijk, om aan een persoon de inleidingen op te dragen.

Smartelijke verliezen.

De Genootschapszending treurt over het verlies van haar zendingsdirectoren Dr M. Lindenberg en Dr J. W. Gunning. Beide waren mannen van grooten ijver, erkende bekwaamheid en warme liefde voor het Koninkrijk Gods. Zulke mannen zich ontnemen te zien in drie maanden tijds, is een groote slag voor onze broeders, waarmee wij hen van harte condoleeren.

Dr Lindenberg was een kenner van den Islam als er weinigen in ons land zijn; zijn boek: „Zendingen op den Islam“ kan het getuigen. Hij had geen doctorstittel; doch wij weten, dat er zijn titels zonder mannen, en mannen zonder titels; hij behoorde tot de laatsten. Bijzonder tragisch was, dat op den dag van zijn begrafenis een dochter aan dezelfde ziekte n.l. aan typhus, stierf. Dr Lindenberg was een man Gods, die in den hemel zich verheugen zal met hen, die mede door zijn arbeid den Christus mochten leeren kennen.

Zulk een mensch was Dr Gunning ook. Dezen titel had hij honoris causa, eershalve gekregen, en naar verdienste. Van zijn hand verschenen verschillende zendingsbrochures; hij schreef ook het artikel over de Protestantsche zending in Colijn's „Nederlandsch Oost-Indië“, en in het onlangs verschenen gedenkboek ter eere van het 25-jarig jubileum onzer Koningin. Tweemaal maakte hij een inspectiereis naar de terreinen der Genootschapszending. Hij was een superieure geest, een waardige telg uit het voortreffelijk geslacht der Gunning's, een man met een groot verstand en een groot hart.

De zendingsmannen gaan heen, maar de God der zending blijft.

De Zendingsprofessor.

Dr W. Breukelaar heeft er aan herinnerd, hoe

verscheidene jaren geleden, wijlen Prof. Bavinck op een Universiteitsdag het plan geopperd heeft een professor voor de zending te benoemen. Sindsdien was er over gezwegen, maar Dr Breukelaar acht het gewenscht, dat het plan opnieuw naar voren wordt gebracht en overwogen.

Prof. Aalders valt hem in het „Ouderlingenblad“ bij en stelt voor reeds te beginnen met verzamelen van geld.

Als deze mannen gesproken hebben, kan het vermetel schijnen een afwijkende meening te hebben. Toch vallen wij Prof. Hepp bij, die uitvoering van dit plan niet (of nog niet) noodig acht.

Wij zullen zijn argumenten hier niet herhalen, maar wijzen slechts op het volgende.

Allereerst dunkt ons, dat aan de begeerte van Prof. Bavinck reeds in zooverre tegemoet gekomen is, dat het onderwijs in de zendings-theorie aan onze Hoogeschoolen stelselmatiger en vollediger dan vroeger gegeven wordt. Van de Vrije Universiteit staan ons op het oogenblik de gegevens niet ten dienste, doch van de Theologische school wel. Nu, daar onderwijst Prof. Hoekstra zendings-theorie, en wij weten uit zijn dictaat, op welk een voortreffelijke wijze dit geschiedt. Bovendien doceert Prof. Bouwman de dusgenaamde Idololatrie, zoodat de studenten tevens op de hoogte komen met de valsche godsdiensten.

Dit is nu wel geen onderwijs in de volledige zendingswetenschap, en wij zouden het natuurlijk toejuichen, indien ook de zendings-historie op het rooster van lessen werd gezet, maar het schijnt ons toe, dat de predikanten, die de colleges van Prof. Hoekstra en Prof. Bouwman nauwgezet hebben gevolgd, zonder veel moeite in de pastorie zich verder in de zending kunnen inwerken.

Wij meenen dan ook, dat er in de naaste toekomst meer behoefte bestaan zal aan het practisch leiden onzer kerken inzake de zendings-kennis. Onze studenten ontvangen reeds veel, maar onze kerken komen nog tekort. Maar hoe zal dat moeten geschieden? Wij wezen reeds in eenige artikelen over de Zendingsofvoeding op deze tekortkoming. De voorlichting en leiding onzer kerken weegt ons op het oogenblik zwaarder op het hart, dan het onderwijs aan onze studenten.

Bezweken.

„Het Algemein Missionszeitschrift“, door Dr G. Warneck nu 50 jaren geleden gesticht, is onder de gevolgen van den oorlog bezweken. Het was de laatste jaren reeds tobben, maar het kon zoo niet langer.

Wij betreuren den ondergang van dit steeds voortreffelijk gereedigd tijdschrift. Het bewijst bij vernieuwing, hoe droevig het met het Christelijk Duitschland gesteld is. Practisch lag de zendings-arbeid reeds veelszins tegen den grond, en nu gaat de theoretische voorlichting ook ten onder.

„The International Review of Missions“ kan het „Allg. Miss. Z.“ niet vervangen. Allereerst al niet, omdat daarin te weinig Germaansche stemmen worden gehoord, en het daardoor een te eenzijdig Angel-Saksisch cachet heeft. Bovendien had het „Allg. Miss. Z.“ een eigen kijk op de zaken, en gaf veel, wat wij in de „Int. Rev.“ voortaan noode zullen blijven missen. Prof. Hoekstra merkt nog op in „De Bazuin“, dat de „Int. Rev.“ imperialistisch is; het is ons niet recht duidelijk, in welken zin hij dit bedoelt; maar afgezien van deze mogelijkheid, blijft het toch zeer te bejammeren, dat wij het blad van Warneck en Richter zullen moeten missen.

Een koninklijk woord.

De Algemeene Zendingconferentie, welke in October te Amsterdam vergadert, zond ook ditmaal een telegram van hulde aan de Koningin, wier sympathie voor de zending bekend is. Zij zond het volgende antwoord:

„Zeer gevoelig voor de gevoelens, neergelegd in uw telegram, betuig ik de Algemeene Zendingconferentie mijn warmen dank en verheug mij met u allen oprecht in de vele zegeningen, welke God in de afgelopen jaren op den zendingsarbeid heeft willen schenken. Moge uw saamenzijn voeren tot versterking van den band der saamenhoorigheid, welken wij allen in Christus zoeken“. Schoone woorden, voorwaar. Over dien band der saamenhoorigheid in het bijzonder en de Conferentie in het algemeen hopen wij een volgend maal iets op te merken.

J. D. W.

PERS-SCHOUW.

De stem der stilte.

„Paiel“ blijft nog altijd zijn eigen plaats innemen in onze christelijke pers. Het heeft zijn aparte schoonheid van sentiment, ireniek en evangelischen gloed.

Een proeve van meditatie onder bovengenoemd opschrift (van J. C. van Dijk) moge hier volgen. Het is het eerste gedeelte van het artikel.

Want met de stilte is het eigenaardig gesteld: zij heeft altijd een stem, maar die stem is altijd een echo.

Voor
angsta
Voor
stille
Mar
zijn
in de
Mer
we z
Het
de w
openg
Dus
stille
in de
druk
het
heer
teek
Hij
stille
stille
stille
Niet
wel
Zie
niet
onmog
Mag
recht
gen
ben
Ik
zond
miss
juist
geloof
lichtv
stille
En
Om
Ten
d.i.
schijn
indere
Is
de w
Is
vertr
geluk
Mar
waar
Mijn
Van
stille
weg
stille

Uit ee
predikant

In
leden
kort
meen
kwan
weter
vrouw
trok
ging
Vrouw
Chris
tegen
woon
begot
zicht
zeer
zorg
Doop
afho
op h
vree
af. 2
loope
van
toeko
vol
voor
donk
deed
De G
de h
leven

In he
deerde
worden
ingelicht
H. H.
voorbeel

Sin
ver
het

D